

niemand neutraal. Zeer schoon zegt Vinet 1): „Le dogme chrétien n'est pas plutôt exprimé qu'il détermine la vie; le vrai nom de Dieu donne le vrai nom de l'homme; dire ce qu'est Dieu, c'est dire ce que l'homme doit être.... Il y va donc de beaucoup de se prononcer sur le dogme chrétien; c'est déclarer par là même certains principes de conduite, c'est se rattacher à une morale ou à une autre; c'est dénoncer sa vie intérieure; c'est publier sa conscience; c'est donner la mesure de ses jugemens et la règle de ses actes.” „Le christianisme est radical au plus haut degré, radical en morale. Il déracine une vie, il en plante une autre. Seul entre toutes les religions, il est en hostilité directe avec la nature humaine en ce qu'elle a de déchu, comme aussi seul il coïncide avec cette même nature en ce que le péché n'a pas atteint; le plus humain à la fois et le moins humain de tous les systèmes.”

Om zich tegen onderdrukking te vrijwaren, smeekt de Kerk telkens aan den Staat den leugen te helpen bestrijden, ten einde zoo de ware vrijheid te behouden. Het middel schijnt afdoend en eenvoudig. Maar Jezus wil nu eenmaal zelf de wereld en hare overheden overwinnen; daarom past het zijne Kerk niet de hulp in te roepen van die overheden. Die hulp heeft dan ook nooit wezenlijk het Koninkrijk Gods gebaat, behalve in zoover, dat vervolging de waarheid soms des te schitterender heeft doen uitkomen. Dit is zoo in het oog vallend, dat de wereld het gevaarlijke ervan heeft ingezien. Maar daarom heeft zij nog geenszins hare bemoeiing met de leiding der geesten gestaakt. „Entre la persécution et la tolérance”,

1) Essai sur la manifestation, p. 85.

Het christelijk dogma is nauwlijks uitgesproken, of het bepaalt het leven; de ware naam Gods geeft den waren naam des menschen; te zeggen wie God is, is te zeggen wat de mensch behoort te zijn.... Zich omtrent het christelijk dogma uit te spreken, is dus eene zaak van groote beteekenis. Dat uitspreken alleen reeds is het vaststellen van zekere gedragslijn; het is het omhelzen van de eene zedeleer of van de andere; het is het blootleggen van zijn inwendig leven; het is het openbaren zijner consciëntie; het is het aangeven van den maatstaf zijner oordeelen en van het richtsnoer zijner handelingen.

Het christendom is in de hoogste mate radicaal; radicaal ten opzichte der zedeleer. Het ontwortelt een leven, en stelt een ander in zijne plaats. Alleen onder alle godsdiensten is het in rechtstreeksche vijandschap met de menschelijke natuur, in datgene waarin deze gevallen is; zooals het ook alleen met die natuur overeenstemt in datgene, wat de zonde niet heeft aangeraakt; het meest menschelijke en tegelijk het minst menschelijke van alle systemen.